

Hoge commissaris te Djakarta (Lamping) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 1 okt. 1950

Voor Van Maarseveen persoonlijk, mede voor Stikker persoonlijk, Schokking persoonlijk.

Gieben sprak vanmorgen Doolittle, die hem vertelde, dat de UNCI er genoeg van had door de RI aan het lijntje gehouden te worden. De UNCI had, de brief van Rum beantwoordende, bepaalde suggesties gedaan en verwachtte daarop een duidelijk antwoord te krijgen, hetzij dat haar aanbod geaccepteerd werd, hetzij van de hand gewezen. Eveneens had de UNCI aangedrongen op een onderhoud met Natsir, hetgeen nog steeds niet was gearrangeerd, hoewel Natsir in de stad was. De UNCI trachtte thans contact te krijgen met RI-autoriteiten, teneinde aan de Regering van de RI te stellen, dat de UNCI uiterlijk 2 dezer antwoord verwachtte op haar schriftelijke suggesties, alsmede op haar verzoek om een onderhoud met Natsir en dat, indien dit antwoord uitbleef, de UNCI tot publicatie van de briefwisseling zou overgaan. Het stond de UNCI nog niet duidelijk voor de geest wat zij zou doen indien haar suggesties werden teruggewezen. Indien de UNCI zou vernemen, dat de militaire actie tegen Ambon reeds was aangevangen, was er naar het voorlopig inzicht van Doolittle geen aanleiding voor de UNCI om daarover bij de RI een bepaalde stap te ondernemen.

Vanmiddag bereikten mij nieuwe intercepten uit Nieuw-Guinea, meldende dat de eindphase van de aanval op Ambon reeds was ingezet. Op 28 September werden na voorafgaande bombardementen en mitrailleurs uit bommenwerpers en corvetten, landingen verricht bij Hitulama (Noordkust van schiereiland Hitu van Ambon) en Tolehu aan de Oostkust van dat schiereiland. De landingen werden verricht door het bataljon Mengko te Tolehu en het bataljon Sudiarto te Hitulama. Zware gevechten werden geleverd, waarbij lt.-kol. Sudiarto is gesneuveld. Te 16.00 uur werd Tolehu bezet, nadat het tweede bataljon aan land was gebracht. Ook in Hitulama werd later een tweede bataljon ingezet. Waarschijnlijk zijn bij de landingen op Ambon in totaal 6 bataljons ingezet, aangevoerd door IST 4 en gecharterde KPM-schepen Wiakelo, Waibalong en Waingapu. Kolonel Kawilarang is aan boord van het vlaggeschip Patinus voor de rede van Tolehu, waar ook de andere corvetten Radjawali en Banteng zijn. Het corvet Hang Tua en de bewapende coaster Namlea verlenen steun bij de landingen te Hitulama. Enige APRI-peletons hebben de plaatsjes Bula en Kobi (Oost-Ceram) bezet. De gevechten rond Amahai op Zuid-Ceram ontwikkelen zich in het voordeel der RMS-troepen. Het APRI-bataljon Pelupessy (Cdt. Pelupessy) is een der muiters van de Zeven Provinciën is teruggedrongen tot bezetting Amahai, heeft zware aanvallen te verduren en roept hulp in van corvetten en vliegtuigen.

Zoals ik in mijn SP 25 reeds stelde, is het mogelijk dat Kawilarang, vernemende dat het Kabinet tot uitstel van actie en tot zenden van Leimena had besloten, met de voorbereidingen reeds zover was gevorderd, dat hij de actie niet meer heeft kunnen of willen stoppen. Ook al kan in de kennelijke weigering van Natsir om de UNCI te ontvangen, alsmede in de houding van de Sultan, die voor iedereen onbereikbaar is, een aanwijzing liggen, dat althans een deel van het Kabinet met inzetten van de actie accoord is gegaan, meen ik toch het inzetten van de actie te moeten beschouwen als gevolg van de machteloosheid van de Regering om het leger in de hand te houden. Ook volgens de UNCI behoeft aan de oprechtheid van met name Rum niet te worden getwijfeld. Hoe dit zij, de positie van Leimena is niet te benijden.